

«ΟΛΕΣ οι εξουσίες πηγάζουν από το λαό». Αυτή τη συνταγματική επιταγή επικαλέστηκε χθες ο κυβερνητικός εκπρόσωπος για να δώσει απάντηση σε δημοσιεύματα, στα οποία γινόταν σχολιασμός της αναφοράς στους θεσμούς, που έγινε από τον κ. Πρωθυπουργό στην Κοζάνη.

Συγκεκριμένα, ο κ. Κωστόπουλος δήλωσε:

«Η δήλωση του Πρωθυπουργού Ανδρέα Γ. Παπανδρέου σε καμιά περίπτωση δεν εκφράζει ούτε καν υπόνοια αμφισβήτησης των θεσμών, τους οποίους εμπράκτως έχει αποδείξει ότι σέβεται και τιμά σ' όλο τον πολιτικό του δίο. Αλεванτίας, αποτελεί απότιση φόρου υψίστης τιμής στον τυπικό και ουσιαστικό κορμό και εγγυητή του πολιτεύματος και των θεσμών που είναι ο ελληνικός λαός.

Σε όσους περιέργως επιμένουν να δίνουν αυθαίρετες ερμηνείες στην πρωθυπουργική δήλωση, υπενθυμίζουμε το άρθρο 1 του Συντάγματος της χώρας:

1. Το πολιτεύμα της Ελλάδας είναι Προεδρευομένη Δημοκρατία.

2. Θεμέλιο του πολιτεύματος είναι η λαϊκή κυριαρχία.

3. Όλες οι εξουσίες πηγάζουν από το λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα».

Αποψη Σημίτη

Κανείς ποτέ δεν είπε ότι ο λαός είναι υπεράνω θεσμών και μπορεί να κάνει οτιδήποτε θέλει, δήλωσε χθες ο βουλευτής και πρώην υπουργός του ΠΑΣΟΚ. κ. Κώστας Σημίτης.

Απαντώντας σε σχετική ερώτηση με αφορμή την πρόσφατη τοποθέτηση του Πρωθυπουργού στην Κοζάνη, ο κ. Σημίτης σε συνέντευξή του στο ραδιοσταθμό «Σκάι» τόνισε ότι το δημοκρατικό πολίτευμα έχει ορισμένους θεσμούς που πρέπει να λειτουργούν και μέσα από τους οποίους περνά η έκφραση του λαού.

Στη συνέντευξή του ο κ. Σημίτης επανέλαβε ακόμα τη διαφωνία του με τη διαγραφή των τριών βουλευτών του ΠΑΣΟΚ και τάχθηκε υπέρ της επανένταξής τους, τονίζοντας πάντως ότι διαφωνεί και με τη στάση τους στην ψηφοφορία για την πρόταση μομφής της Ν.Δ., ενώ τόνισε ότι μετά τον Ανδρέα Παπανδρέου θα πρέπει να υπάρξει συλλογική ηγεσία στο ΠΑΣΟΚ.

Αυτή τη στιγμή, είπε ο κ. Σημίτης, ο κ. Παπανδρέου είναι ο αδιαφιλονίκητος ηγέτης στο ΠΑΣΟΚ που το οδηγεί στην εκλογική μάχη. Αν κάποτε αποφασίσει να μην ηγείται του ΠΑΣΟΚ τότε η συνέχεια θα προκύψει μέσα από τις διαδι-

«Από το λαό πηγάζουν όλες οι εξουσίες»

Ο κ. Κ. Σημίτης

Ο κ. Α. Κακλαμάνης

Επίθεση Κακλαμάνη κατά της Δεξιάς

ΕΠΙΘΕΣΗ κατά της Δεξιάς έκανε χθες και ο υπουργός Υγείας - Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων κ. Κακλαμάνης.

Μιλώντας χθες σε ανοιχτή συγκέντρωση που έγινε στη Δάφνη είπε ότι «οι δημοκρατικές και κοινωνικές κατακτήσεις απειλούνται τώρα από μια ρεβανσιστική Δεξιά», για να προσθέσει ότι «η παραδοσιακή Αριστερά σ' αυτή την ιστορική πρόκληση αρκείται να πλαгиόκοπει το ΠΑΣΟΚ, ενώ η Δεξιά επιδιώκει να καταστρέψει τον πολιτικό λόγο, να εξωστρακίσει την πολιτική από τον εκλογικό στίβο και να τον μεταβάλει σε χοιροστάσιο, όπου θα κυριαρχήσει όποιος αντέχει στη λάσπη».

Και παρατήρησε: «Ο μεγαλοπατεώνας Κοσκωτάς έχει αναγορευτεί σε τιμητή της πολιτικής μας ζωής. Το οικονομικό και πολιτικό σκάνδαλο Κοσκωτά χρησιμοποιείται για να σπληνωθούν οι πολιτικοί αντίπαλοι αδιαφορώντας αν έτσι δεν εξυγιανεται αλλά επιμολύνεται και δυσφημείται ολόκληρος ο πολιτικός κόσμος. Μόνο ο λαός θα τερματίσει με την ψηφο του αυτόν τον κατήφορο και προανάκρουσμα της απόφασής του θα είναι το δυναμικό "παρών" που θα δώσει στο Περιστέρι στις 20 Απριλίου», κατέληξε ο κ. Κακλαμάνης.

κασίες του Κινήματος. Και πρόσθεσε:

«Συλλογική ηγεσία»

«Μέχρι τώρα είχαμε χαρισματικό ηγέτη. Θα βρούμε ένα άλλο πρόσωπο το οποίο θα παίξει, μη όντας ίσως χαρισματικός, το ρόλο του χαρισματικού ηγέτη. Η συνέχεια θα είναι οπωσδήποτε μια συλλογική

ηγεσία διότι αυτό απαιτεί το ΠΑΣΟΚ και αυτό απαιτούν οι καιροί. Συλλογική ηγεσία σημαίνει τα όργανα τα οποία συνταγοφασίζουν. Και εκεί δεν έχει τόσο σημασία ποιος παίζει το πρώτο βιολί. Σημασία έχει η ορχήστρα. Την ορχήστρα αυτή θα φτιάξουμε».

Για την άρνηση της συμμετοχής του στην κυβέρνηση, ο κ. Σημίτης είπε ότι μερικές φορές ο ιδεολογικός και πολιτικός λό-

γος του ΠΑΣΟΚ δεν τον βρiscει σύμφωνο και γι' αυτό προτίμησε να μη συμμετάσχει στις ευθύνες. Επισήμανε ταυτόχρονα, απαντώντας σε ερώτηση για τις ευθύνες συγκεκριμένων προσώπων στα σκάνδαλα, ότι μια κυβέρνηση ευθύνεται πάντα για τις πράξεις ή τις παραλείψεις υπουργών της.

Για το ενδεχόμενο μετεκλογικών συνεργασιών τέλος, ο κ. Σημίτης επανέλαβε ότι με τη «Νέα Δημοκρατία» και με τη σημερινή της μορφή δεν είναι δυνατή καμιά συνεργασία,

πρόσθεσε όμως ότι αύριο μπορεί να προκύψει μια «άλλη μορφή» της συντηρητικής παράταξης μια και στο χώρο αυτό υπάρχουν άτομα με τα οποία μπορεί κανείς να συζητήσει και να έχει κοινούς προβληματισμούς.

Για τον Συνασπισμό, εξάλλου, είπε ότι οι απόψεις του σε πολλά σημεία συμπίπτουν με τις απόψεις του ΠΑΣΟΚ, πρόσθεσε όμως, είναι αναγκαίο να γίνουν πολλές διευκρινίσεις μια και σε πολλά θέματα οι θέσεις του είναι πολύ γενικές. Ανέφερε μάλιστα χαρακτηριστικά, ως παράδειγμα, το πρόγραμμα του Συνασπισμού τονίζοντας ότι είναι τόσο γενικό ώστε να μην μπορεί να καταλάβει κανείς ποια είναι η πολιτική του σε ορισμένα θέματα.

NEA
18.4.89

Σημίτης: Να πτωχεύσει η Τράπεζα Κρήτης

ΑΝΤΙΘΕΤΟΣ στην τροπολογία είναι και ο πρώην υπουργός Εθνικής Οικονομίας κ. Σημίτης «Η τράπεζα να πτωχεύσει», είπε χθες σε συνέντευξη του στο ραδιοσταθμό SKY ο κ. Σημίτης και αφού επισήμανε ότι είναι υπέρ των απλών και των καθαρών λύσεων, τόνισε:

«Η τράπεζα να πτωχεύσει. Οι εργαζόμενοι να δουλέψουν σε άλλες τράπεζες. Τα περιουσιακά στοιχεία της τράπεζας να αγοραστούν από άλλες τράπεζες και οι μικροκαταθέτες να προστατευθούν. Όλα τα άλλα τα οποία ξεκινούν με πολύ καλή πρόθεση, θα φέρουν κατά τη γνώμη μου πρόσθετες δυσκολίες».

Για τη λύση που έχει προταθεί από την Τράπεζα της Ελλάδος, ο κ. Σημίτης είπε ότι δεν συμφωνεί γιατί δεν είναι απλή και γι' αυτό φοβάται ότι θα δημιουργήσει συνταγματικά και οικονομικά προβλήματα στις διάφορες τράπεζες.

Σχετικά με την πρόταση νόμου περί ευθύνης υπουργών που κατέθεσε στη Βουλή μαζί με άλλους βουλευτές είπε, ότι είχε σαν στόχο να μην υπάρξει περήτωση πίσω από νομικά τεχνάσματα και ασάφειες να γίνουν συγκαλύψεις ή να μην τιμωρηθούν οι ένοχοι. Οι ένοχοι πρέπει να τιμωρηθούν, πρόσθεσε.

Η θέση της Ε.ΑΡ.

Από το Γραφείο Τύπου της Ε.ΑΡ. εκδόθηκε η ακόλουθη ανακοίνωση σχετικά με την τροπολογία της κυβέρνησης για την Τράπεζα Κρήτης:

«Η ΟΤΟΕ μαζί με το Σύλλογο των εργαζομένων στην Τράπεζα Κρήτης έχουν επεξεργαστεί μια ολοκληρωμένη πρόταση για

τη ρύθμιση του θέματος της τράπεζας που λήστεψαν ο Κοσκωτάς και οι συνεργοί του.

Η κυβέρνηση όμως προώθησε στη Βουλή μια τροπολογία, που εκπλήσσει για τη θρασύτητα των στόχων της. Πίσω από το σκεπτικό του διορισμού προσωρινού διοικητικού συμβουλίου υπάρχει η κυβερνητική βούληση για απομάκρυνση του Επιτρόπου, σταμάτημα του εξονυχιστικού ελέγχου του σκανδάλου και τερματισμό της δίωξης των διοικητών των ΔΕΚΟ.

Απλά, δηλαδή, η προτεινόμενη τροπολογία ισοδυναμεί με τη διαδικασία συγκάλυψης του σκανδάλου. Οι διαδικασίες κουκουλώματος σε καμία περίπτωση δεν θα γίνουν ανεκτές».

Τελεσίγραφο

Τελεσίγραφο είχαν στείλει στην κυβέρνηση οι διοικητές της Εθνικής κ. Σ. Παναγόπουλος, της Εμπορικής κ. Α. Πεπελάσης και της Ιονικής κ. Π. Κορλίρας ότι αν ψήφιζε χθες στη Βουλή τη νομοθετική ρύθμιση για την Τράπεζα Κρήτης θα έπρεπε να θεωρεί δεδομένη την παραίτησή τους.

Επίσης, σύμφωνα με άλλες πληροφορίες και ο διοικητής της Τράπεζας Ελλάδος κ. Δ. Χαλικιάς είχε καταστήσει γνωστές στον κ. Ρουμελιώτη τις σοβαρές επιφυλάξεις του, ενώ επέμενε στην ανάγκη να συνεχισθεί ο έλεγχος και να παραμείνει στην Τράπεζα Κρήτης ο επιτροπος κ. Ι. Καμάρας.

Η άποψη αυτή του κ. Χαλικιά διαβιβάσθηκε στον υπουργό με συγκεκριμένο τρόπο.

Πρόκειται για πρόταση που προέβλεπε τη νομοθετική κατοχύρωση των διοικητι-

κών και ελεγκτικών αρμοδιοτήτων του Καμάρα μέχρις ότου ολοκληρώσει η αποστολή του.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στην αιτιολογία της τροπολογίας συνετέλεσε στάση του κ. Παναγόπουλου που από τ' αρχή αρνήθηκε να «προσυπογράψει» έ- τόσο «σοβαρό λάθος», όπως είχε χαρακτηρίσει τη νομοθετική ρύθμιση που προώ- σε η κυβέρνηση.

Οι μέτοχοι

«Ετοιμοι να δώσουν τη δική τους μάχη για να μην περάσει το σκανδαλώδες σχήμα της κυβέρνησης για την Τράπεζα Κρήτης ήταν και οι μέτοχοι των τριών τραπεζών που αρνήθηκαν να συμμετάσχουν στην επιχείρηση διάσωσης».

Ο πρόεδρος της Ένωσης Μετόχων Ελληνικών Ανωνύμων Εταιρειών, κ. Δ. Καραγκούνης, σε ανακοίνωσή του για την υπόθεση της Τράπεζας Κρήτης προέβλεπε ότι οι γενικές συνελεύσεις των Τραπεζών Εθνική, Εμπορική και Ιονική θα ήταν «θυελλώδεις», καθώς οι μέτοχοι δεν προστίθενται να εγκρίνουν ποτέ τη δήμευση των καταθέσεών τους.

Χαρακτηρίζοντας τη ρύθμιση για τη διάσωση της Τράπεζας Κρήτης αντισυνταγματική, επισημαίνει ότι:

* Οι μικρομέτοχοι με μια μονοκονδυλιά χάνουν τα λεφτά τους, που είναι 2 περίπου δισεκατομμύρια δρχ.

* Τα 20 δισεκατομμύρια που καλούνται να εισφέρουν αναγκαστικά οι τράπεζες είναι τορπίλη στην οικονομική τους θέση που είναι ήδη δύσκολη όπως φαίνεται από τους ισολογισμούς τους.

ΕΝΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

«ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ»

2

Η σταθεροποίηση και η πορεία της

ΣΤΑ προβλήματα, την ανάγκη, αλλά και τα αποτελέσματα του προγράμματος σταθεροποίησης της οικονομίας αναφέρονται τα αποσπάσματα του εκδόμενου βιβλίου του κ. Κώστα Σημίτη (εκδόσεις «Γνώση») που δημοσιεύουν σήμερα «ΤΑ ΝΕΑ».

Τα αποτελέσματα του προγράμματος, υποστηρίζει ο κ. Σημίτης, θα πρέπει να θεωρηθούν ικανοποιητικά, όχι μόνο γιατί μπόρεσε η οικονομία να αντιμετωπίσει με μεγαλύτερη άνεση τον διεθνή ανταγωνισμό, αλλά και γιατί επέτρεψε τη σημαντική ανάκαμψη και την αύξηση των πραγματικών αποδοχών μέσα στο 1988.

Τα προβλήματα που έκαναν αναγκαίο το πρόγραμμα όμως - θα αναγνωρίσει ο κ. Σημίτης - έχουν μονιμότερα χαρακτηριστικά και δεν είναι δυνατόν να αντιμετωπισθούν μέσα σε μια διετία:

Οι ανισορροπίες στην οικονομία

Η ΧΩΡΑ μας από το τέλος της δεκαετίας του 1970, αμέσως μετά τη δεύτερη πετρελαϊκή κρίση, αντιμετώπισε σοβαρές δυσκολίες στην προσπάθειά της να επιτύχει οικονομικές επιδόσεις και ιδιαίτερα ρυθμούς ανάπτυξης που θα της επέτρεπαν να μειώσει τη διαφορά που τη χωρίζει από τους εταίρους της στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τις άλλες αναπτυγμένες χώρες. Η στήριξη ακόμα και ενός μέτριου ρυθμού ανάπτυξης προσέκρουσε στις αρνητικές επιδράσεις των σοβαρών οικονομικών ανισορροπιών που διέκριναν την ελληνική οικονομία από το 1974 και μετά. Η υπέρμετρη αύξηση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και η διόγκωση του δημόσιου χρέους, ο υψηλός και επίμονος πληθωρισμός, η απώλεια ανταγωνιστικότητας, η ανεπάρκεια παραγωγικών επενδύσεων και ιδιαίτερα η χρόνια ανισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών ήταν αρνητικά και σηπτηρικά φαινόμενα.

Τα προβλήματα αυτά πήραν σοβαρές διαστάσεις το 1985. Το ισοζύγιο πληρωμών εμφάνισε σοβαρή επιδείνωση. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών έφθασε σε ύψος 3,3 δισ. δολάρια, σχεδόν το 10% του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος. Οι κύριοι λόγοι που οδήγησαν στην απότομη επιδείνωση του ισοζυγίου πληρωμών πρέπει να αναζητηθούν στην απώλεια του ελέγχου πάνω στους εξωτερικούς παράγοντες της οικονομίας. Ιδιαίτερα σημαντική ήταν η επιτάχυνση του πληθωρισμού έφτασε, στο τέλος του 1985, στο 25%. Ο ήδη υψηλός από το 1984 πληθωρισμός είχε συκρατηθεί τους πρώτους έξι μήνες του 1985 τεχνικά, με καθυστερήσεις στην αναπροσαρμογή των τιμολογίων των δημοσίων επιχειρήσεων και με διοικητικά μέτρα προδιόρισμού των τιμών μετά τον Ιούνιο έδειξε τον πραγματικό ρυθμό του (...)

Η αποδυνάμωση του παραγωγικού τομέα προήλθε κατά μεγάλο μέρος από την κάμψη του ποσοστού απόδοσης των επενδύσεων. Το ποσοστό απόδοσης για τη βιομηχανία ήταν, λίγο πριν από την πρώτη πετρελαϊκή κρίση, γύρω στο 15%, όταν τα ειδικά δανεισμού ήταν 8-9%. Το ποσοστό αυτό απόδοσης έπεσε σταδιακά ως το 1981 σε 5% περίπου, ενώ τα ειδικά δανεισμού αυξήθηκαν σε 18,5-22,5%. Ήδη, από τότε, το 40% των επιχειρήσεων εμφάνιζαν ζημιές. Οι επιχειρήσεις δεν είχαν τη δυνατότητα να αντισταθμίσουν τις μεγάλες αυξήσεις του κόστους με αύξηση της παραγωγικότητας ή με αύξηση των τιμών τους. Το αποτέλεσμα ήταν η χρόνια επενδυτική ανεπάρκεια.

Νέος στόχος η εξυγίανση

ΚΑΤΩ από τις συνθήκες αυτές δόθηκε, το φθινόπωρο του 1985, νέα κατεύθυνση στη μακροοικονομική πολιτική με άμεσο στόχο τον περιορισμό των έντονων ανισορροπιών, ώστε να εξασφαλισθούν οι προϋποθέσεις για σταθερή οικονομική ανάπτυξη. Το πρόγραμμα οικονομικής σταθεροποίησης και ανάκαμψης, που ανακοινώθηκε τον Οκτώβριο του 1985 η Κυβέρνηση, είχε διάρκεια δύο χρόνων. Η χρονική αυτή διάρκεια καθορίστηκε με πολιτικά κριτήρια. Η εντύπωση μιας συνεχούς περιοριστικής πολιτικής θα επιδρούσε αρνητικά στις διαθέσεις του κοινού - θα δυσκόλευε την αποδοχή της. Όμως, η διαδικασία εξυγίανσης δεν ήταν δυνατόν να ολοκληρωθεί μέσα σε δύο χρό-

Τα αποτελέσματα του σταθεροποιητικού προγράμματος πρέπει να κριθούν ως ικανοποιητικά, υποστηρίζει ο κ. Κ. Σημίτης

Οι λόγοι που την... επέβαλαν και τα επιτεύγματα της

να (...). Η μεσοπρόθεσμη αυτή προοπτική υπήρχε τόσο όταν εκπονήθηκε το σταθεροποιητικό πρόγραμμα, όσο και κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του, ως το τέλος του 1987.

Κεντρική επιδίωξη της νέας οικονομικής πολιτικής ήταν η εξασφάλιση ισορροπίας στις εξωτερικές πληρωμές της χώρας, ώστε να πάψει το ισοζύγιο πληρωμών να είναι ο κύριος περιοριστικός παράγοντας στην οικονομική ανάπτυξη. Τα μέτρα αποσκοπούσαν επίσης στην όσο το δυνατόν ταχύτερη μείωση του πληθωρισμού για να επιτευχθεί η μόνιμη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Επιδίωξη ήταν, τέλος, και η αναδιανομή των παραγωγικών πόρων από την εγχώρια κατανάλωση - ιδιωτική και δημόσια - στις επενδύσεις και τις εξαγωγές. Απαραίτητη προϋπόθεση για την πραγματοποίηση των στόχων αυτών ήταν η συγκράτηση του κόστους εργασίας, η σημαντική και διαρκής μείωση των ελλειμμάτων του δημόσιου τομέα, ο περιορισμός του ρυθμού αύξησης της νομισματικής και πιστωτικής επέκτασης και η ενίσχυση των παραγωγικών δομών της οικονομίας.

Οι στόχοι που είχαν τεθεί για το 1986 επιτεύχθηκαν με μεγάλη προέγερση. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών μειώθηκε το 1986 σε 1,7 δισ. δολάρια και ο πληθωρισμός στο 16,9%. Παράλληλα μειώθηκαν οι καθαρές δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα, ως ποσοστό του ΑΕΠ, στο 13,7%. Η μείωση αυτή οφείλεται στον περιορισμό των δανειακών αναγκών των δημοσίων επιχειρήσεων και του ελλειμματος του κρατικού προϋπολογισμού. Κύριο μέσο ήταν η έκτακτη αύξηση της φορολογίας καισίων. Η έκτακτη αυτή αύξηση απορρόφησε το μεγαλύτερο μέρος της μείωσης των διεθνών τιμών του πετρελαίου. Τέλος, η νομισματική και πιστωτική επέκταση εξελίχθηκε σύμφωνα με τους στόχους που είχαν τεθεί στο πρόγραμμα.

Η οικονομία δέχθηκε το 1986, εκτός από τις επιδράσεις των μέτρων οικονομικής πολιτικής, και τις επιδράσεις των πληθωριστικών και εξωτερικών αυτών ορισμών που πορεία της θετικά ή αρνητικά. Η μεγάλη πτώση της τιμής του πετρελαίου συνέβαλε

σημαντικά στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών. Άλλοι παράγοντες, όπως η θραύση από την προβλεπόμενη αύξηση της εξωτερικής ζήτησης, η μείωση αξιών Αμερικανικών τουριστών, το ατύχημα του Τσερνόμπιλ και η εφαρμογή του ΦΠΑ από 1.1.1987, επηρέασαν αρνητικά το ισοζύγιο πληρωμών. Ωστόσο, στο σύνολό τους οι εξωγενείς παράγοντες ήταν ευνοϊκοί. Αυτό όμως δεν μειώνει σημαντικά τη σημασία του σταθεροποιητικού προγράμματος - ήταν ο καθοριστικός παράγοντας για την επίτευξη των στόχων της οικονομικής πολιτικής.

Τα ελλείμματα περιορίζονται

Η ΒΕΒΑΤΩΣΗ του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών συνεχιζόταν και το 1987. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών περιορίστηκε σε 1,2 δισ. δολάρια, έφτασε δηλαδή μόλις το 2,6% του «ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος» ΑΕΠ - το μικρότερο ποσοστό από το 1978. Συγχρόνως αυξήθηκε η καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων που δεν δημιουργούν δανειακές υποχρεώσεις στο εξωτερικό. Αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών ήταν να φθάσουμε σε μηδενικό καθαρό εξωτερικό δανεισμό ένα χρόνο νωρίτερα από το χρόνο που προέβλεπε το αρχικό πρόγραμμα.

Σηχτικά με τον πληθωρισμό υπήρξε σημαντική απόκλιση από το στόχο. Η αύξηση του δείκτη τιμών κατανάλωτη μεταξύ αρχής και τέλους του 1987 ήταν 15,7%. Αν παραβλέψουμε την επίπτωση του ΦΠΑ, θα πρέπει να διαπιστώσουμε ότι από τον Ιούλιο του '87 ο πληθωρισμός άρχισε να εμφανίζει έντονη τάση υποχώρησης. Στη διάρκεια του δεύτερου εξαμήνου του 1987, η αύξηση του δείκτη τιμών κατανάλωτη, σε ετήσια βάση, ήταν γύρω στο 11,5%, ο μικρότερος ρυθμός πληθωρισμού από τα μέσα της δεκαετίας του 1970.

Η μείωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών και η αποκατάσταση του ισοζυγίου στη διετία 1986-87 έγιναν χωρίς πτώση του ΑΕΠ και αύξηση της ανεργίας. Αντίθετα, το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 1,2% το

1986, ενώ η ανεργία, ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού, παρέμεινε περίπου στο επίπεδο του 1985. Πρέπει να σημειωθεί πως η εφαρμογή σταθεροποιητικής πολιτικής σε πολλές άλλες χώρες είχε ως αποτέλεσμα μεγάλη αύξηση της ανεργίας.

Όλα τα μεγέθη της οικονομίας δεν εξελίχθηκαν ευνοϊκά. Υπήρξαν μεγάλες αποκλίσεις από τους στόχους που είχαν τεθεί ως προς την αύξηση των νομισματικών και πιστωτικών μεγεθών και τα ελλείμματα του δημόσιου τομέα. Ειδικότερα, οι δανειακές ανάγκες του δημόσιου τομέα έφθασαν το 1987 το 13,4% του ΑΕΠ, ενώ ο στόχος ήταν 9,7%. Η υπέρβαση του στόχου οφείλεται σε σοβαρή υστέρηση στα έσοδα, υπέρβαση στις δαπάνες του τακτικού προϋπολογισμού, αύξηση του ελλείμματος της διαχείρισης υγρών καισίων και άλλων λογαριασμών, διαχείρισης κρατικών εφοδίων και αγροτικών προϊόντων και, τέλος, διείρυνση των ελλειμμάτων της κοινωνικής ασφάλισης. Η πολιτική που είχε αποφασισθεί για τη δραστήρια μείωση των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και την εξυγίανση του δημόσιου τομέα ουσιαστικά δεν εφαρμόστηκε, παρά τις συνεχείς διδεδωμένες υποχρεώσεις Οικονομικών ότι τηρείται. Η διατήρηση των καθαρών δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα σε τόσο υψηλό επίπεδο συνέβαλε στην αύξηση της ζήτησης πέρα από τα όρια που συμβαδίζονταν με την επίτευξη των στόχων για τη μείωση του πληθωρισμού και τον περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών αν ακόμα χαμηλότερα επίπεδα.

Το πρόγραμμα οικονομικής σταθεροποίησης περιλάμβανε μέτρα εισοδηματικής πολιτικής, όπως την τροποποίηση του συστήματος ΑΤΑ που απέβλεπε στην επιδράση του ρυθμού αύξησης του κόστους εργασίας, την αναπροσαρμογή των αγροτικών τιμών σε χαμηλότερα επίπεδα από τον ρυθμό πληθωρισμού κλπ. Περιλάμβανε επίσης υποτίμηση της δραχμής κατά 15% και διολίσθηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας με ετήσιους ρυθμούς που θα εξασφάλιζαν τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στα επίπεδα του Οκτωβρίου του 1985. Τα μέτρα αυτά συναλλαγματικής και

εισοδηματικής πολιτικής εφαρμόστηκαν με συνέπεια. Είναι χαρακτηριστικό ότι ο ρυθμός αύξησης της μέσης αμοιβής εργασίας μειώθηκε από 24% περίπου το 1985 σε 12,5% περίπου το 1986 και 11% το 1987.

Παράλληλα, η πιστή εφαρμογή της συναλλαγματικής πολιτικής στη διετία 1986-1987 εξασφάλισε τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας στα επίπεδα του τελευταίου τριμήνου του 1985.

Ξανακερδίζεται η εμπιστοσύνη

ΤΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ του σταθεροποιητικού προγράμματος πρέπει να κριθούν ως ικανοποιητικά. Η πρόοδος που έγινε ήταν σημαντική. Στο τέλος του 1987 έγινε μια ισοκαταστάσιμη και ενθουσιώδη στο εσωτερικό και στο εξωτερικό το κλίμα εμπιστοσύνης στην ελληνική οικονομία. Η εξέλιξη αυτή έχει σημασία. Συνέτινε τόσο στη συνέχιση της μείωσης των πληθωρισμού και στη βελτίωση του ισοζυγίου πληρωμών όσο κυρίως στην ανάκαμψη των παραγωγικών επενδύσεων, η οποία αποτελεί βασική προϋπόθεση για να επανέλθει η οικονομία σε υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης. Πρόσδος σημειώθηκε και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Μετά το τέλος της διετίας, η οικονομία μας μορφοποιεί να αντιμετωπίσει καλύτερα τις ευφέλιμες αγορές. Χάρη στο σταθεροποιητικό πρόγραμμα μπόρεσε να αυξηθούν οι μέσοι πραγματικές διαθέσιμες αποδοχές και να σημειωθεί σημαντική αύξηση του ΑΕΠ το 1988.

Τα προβλήματα και οι περιορισμοί που αντιμετωπίζει η οικονομία δεν εξελίχθηκαν παρά όλη την πρόοδο που σημειώθηκε. Η κατάσταση δεν δικαιολογεί εφημερισμό. Ο ρυθμός πληθωρισμού στη χώρα μας είναι ακόμα τετραπλάσιος από τον αντίστοιχο μέσο ρυθμό στις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Το οριστικό χρέος υπερβαίνει τα 20 δισ. δολάρια ή το 38% του ΑΕΠ και αποτελεί μια συνεχή απειλή για το ισοζύγιο πληρωμών. Οι ετήσιες πληρωμές τόκων για το εξωτερικό χρέος ξεπερνούν τα 1,2 δισ. δολάρια και οι δανειακές ανάγκες για την αναχρηματοδότηση του ληξιπρόθεσμου χρέους ανερχόταν περίπου σε 1,8-2 δισ. δολάρια. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο η βελτίωση που σημειώθηκε στο ισοζύγιο πληρωμών να προσλάβει μονιμότερο χαρακτήρα. Οποιαδήποτε εξέλιξη που θα επιδείξει την αύξηση του καθαρού δανεισμού θα είναι επικίνδυνη. Το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών πρέπει να διατηρηθεί σε επίπεδα, ώστε η χρηματοδότηση του να καλύπτεται από την αυτόνομη καθαρή εισροή ιδιωτικών κεφαλαίων, τα οποία δεν συνδέονται με δανειακές υποχρεώσεις προς το εξωτερικό.

Η διείρυνση των δανειακών αναγκών του δημόσιου τομέα, όπως παρατηρήθηκε ιδίως μετά το τέλος της διετίας 1986-87, δεν συμβαδίζει με την παρατήρηση αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού και τη συγκράτηση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών σε επίπεδα στα οποία η χρηματοδότηση του δεν θα δημιουργήσει πρόβλημα. Επιπρόσθετα, οι διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες του δημόσιου τομέα ασκούν πίεση στις πιστωτικές αγορές, διατηρούν υψηλά τα επίπεδα των επιτοκίων και οδηγούν σε σημαντική αύξηση του δημόσιου χρέους. Πράγματι, το δημόσιο χρέος της χώρας - που αντιστοιχεί σήμερα στο 93% του ΑΕΠ, είναι μια αυτοεινεργούμενη και αποτελεί διαρθρωτικό πρόβλημα. Έχει δημιουργηθεί ένας φαύλος κύκλος που ξεκινά από τα υψηλά ελλείμματα, συνεχίζεται με τη συνεχή αύξηση των πληρωμών για τόκους και ολοκληρώνεται με νέα αύξηση των ελλειμμάτων και του δημόσιου χρέους. Η κατάσταση αυτή ενέχει σοβαρούς κινδύνους.